

06.2018

διαΝΕΟσις

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ & ΑΝΑΛΥΣΗΣ

30+1 Πράγματα Που Μπορεί Να Κάνει η Ευρώπη για την Ελλάδα

Συνοπτική Παρουσίαση των Προτάσεων

Γιώργος Παγουλάτος

Σπύρος Μπλαβούκος, Θάνος Ντόκος,

Γιάννης Παπαγεωργίου, Δήμητρα Τσίγκου

ΕΛΙΑΜΕΠ
ELIAMEP

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ & ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
HELLENIC FOUNDATION FOR EUROPEAN & FOREIGN POLICY

30+ χρόνια | years

Ιούνιος 2018

Ομάδα Έργου

Συντονιστής

Γιώργος Παγουλάτος

Καθηγητής του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του ΕΛΙΑΜΕΠ και του advisory board της διαΝΕΟσις

Μέλη

Σπύρος Μπλαβούκος

Αναπληρωτής καθηγητής του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών

Θάνος Ντόκος

Γενικός Διευθυντής του ΕΛΙΑΜΕΠ

Γιάννης Παπαγεωργίου

Δημοσιογράφος

Δήμητρα Τσίγκου

Πολιτική επιστήμονας

Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια η Ευρώπη βρίσκεται αντιμέτωπη με σειρά προκλήσεων σε οικονομικό, γεωπολιτικό και κοινωνικό επίπεδο. Ορισμένοι μίλησαν για πολυκρίση (poly-crisis), πολλές ταυτόχρονες κρίσεις, που σε συνδυασμό με το Brexit έθεσαν σε δοκιμασία την εσωτερική συνοχή, ακεραιότητα και συνέχεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η κρίση χρέους της Ευρωζώνης ανέδειξε δομικές αδυναμίες και ελλείψεις στην αρχιτεκτονική του οικοδομήματος της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ), παρήγαγε νέες εσωτερικές διαιρέσεις (Βορράς-Νότος, πιστωτές-οφειλέτες) και σημεία ευπάθειας. Η προσφυγική κρίση αποκάλυψε σημαντικά κενά στον χώρο ελεύθερης κυκλοφορίας Σένγκεν. Και οι πολλαπλές τρομοκρατικές επιθέσεις που σημειώθηκαν σε διάφορες ευρωπαϊκές πόλεις κατέστησαν επιτακτική την ανάγκη θεσμοθέτησης δράσεων συνεργασίας μεταξύ των κρατών-μελών με στόχο τη διασφάλιση της εσωτερικής και εξωτερικής ασφάλειας. Επιπρόσθετα, το φαινόμενο της παγκόσμιας κλιματικής αλλαγής, και οι υπαρξιακοί κίνδυνοι που συνδέονται με αυτό, ασκεί όλο και μεγαλύτερες πιέσεις για τον άμεσο μετασχηματισμό της Ευρώπης σε μια οικονομία υψηλής ενεργειακής απόδοσης και χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα.

Την ίδια ώρα, οι Ευρωπαίοι πολίτες δείχνουν να προβληματίζονται ολοένα και περισσότερο σχετικά με τα οφέλη της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, των ανοιχτών αγορών και κοινωνιών, της καινοτομίας και της τεχνολογικής προόδου. Οι πολλαπλές κρίσεις έχουν αφήσει βαθιά τα σημάδια τους στις ζωές των Ευρωπαίων πολιτών, κλονίζοντας την εμπιστοσύνη τους απέναντι στην ΕΕ και στην ικανότητά της να αποτελεί εγγύηση ασφάλειας, ανάπτυξης, ευημερίας και κοινωνικής δικαιοσύνης. Η αμηχανία και απογοήτευση έχει τροφοδοτήσει σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες την άνοδο λαϊκιστικών, εθνικιστικών και αυταρχικών πολιτικών δυνάμεων, που αμφισβητούν ευθέως τα φιλελεύθερα δημοκρατικά κεκτημένα της Ενωμένης Ευρώπης.

Υπό τις συνθήκες αυτές, η ΕΕ τα τελευταία χρόνια διήλθε μία περίοδο περισυλλογής αναζητώντας ένα νέο αφήγημα, μία νέα «μεγάλη συμφωνία» για την Ευρώπη και τους πολίτες της. Ο ευρύτερος ευρωπαϊκός δημόσιος διάλογος που έχει ανοίξει τα τελευταία χρόνια φαίνεται να έχει ωριμάσει και να είναι έτοιμος να αποδώσει καρπούς, παρά τις δεδομένες αντιστάσεις. Βρισκόμαστε σε μία κρίσιμη ιστορική καμπή με την παρουσία του ένθερμου

ευρωπαϊστή Μακρόν στη Γαλλία να δημιουργεί ένα μοναδικό παράθυρο ευκαιρίας για τη μεταρρύθμιση της Ευρώπης ώστε να καταστεί «κυρίαρχη, ενωμένη και δημοκρατική». Και με τον διάλογο για το Μέλλον της Ευρώπης και την εμπάθυνση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης στην Ευρωζώνη να διευρύνεται και να κορυφώνεται.

Η μελέτη αυτή **«30+1 Πράγματα που μπορεί να κάνει η Ευρώπη για την Ελλάδα»** αποτελεί προϊόν σύμπραξης της διαΝΕΟσις με το Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ). Είναι επίσης προϊόν μιας εκτεταμένης επισκόπησης της πανευρωπαϊκής συζήτησης και εργογραφίας για τις πολιτικές της ΕΕ, αναλυτικής επεξεργασίας και σύνθεσης προτάσεων μεταρρυθμίσεων. Η μελέτη συντάχθηκε με στόχο να αναδείξει παρεμβάσεις πολιτικής που θα μπορούσαν να υλοποιηθούν σε επίπεδο ΕΕ, προωθώντας την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, αλλά και συμβάλλοντας ταυτόχρονα στην αντιμετώπιση προκλήσεων και προβλημάτων ιδιαίτερου ελληνικού ενδιαφέροντος. **Οι προτάσεις δηλαδή επικεντρώνονται κυρίως (αλλά όχι εξαντλητικά) σε τομείς και παρεμβάσεις που θα είχαν ιδιαίτερη προστιθέμενη αξία για την Ελλάδα, είτε ενισχύοντας ένα νέο βιώσιμο αναπτυξιακό υπόδειγμα της ελληνικής οικονομίας, είτε γενικότερα ενδυναμώνοντας τη θέση της χώρας μας στην ΕΕ.**

Η μελέτη αυτή καλύπτει συγκεκριμένα πεδία πολιτικής όπως η οικονομία, η κοινωνική πολιτική, η άμυνα, η μετανάστευση, η δημόσια διοίκηση, η δικαιοσύνη, η φορολογία, η ενέργεια, η αγροτική πολιτική και η εκπαίδευση και κατάρτιση. Η συγγραφική ομάδα αποτελείται από τους **Γιώργο Παγουλάτο** (καθηγητή του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του ΕΛΙΑΜΕΠ, και συντονιστή της μελέτης), **Σπύρο Μπλαβούκο** (αναπληρωτή καθηγητή του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών), **Θάνο Ντόκο** (Γενικό Διευθυντή του ΕΛΙΑΜΕΠ), **Γιάννη Παπαγεωργίου** (δημοσιογράφος) και **Δήμητρα Τσίγκου** (πολιτική επιστήμονα).

Η συγγραφική ομάδα συγκέντρωσε και εξέτασε τις προτάσεις πολιτικής που έχουν διατυπωθεί τα τελευταία χρόνια από ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, από κυβερνήσεις των κρατών-μελών της ΕΕ, από έγκριτα ερευνητικά ιδρύματα και δεξαμενές σκέψης (think-tanks), από συλλογικούς φορείς και μεμονωμένες προσωπικότητες στην Ευρώπη και στην Ελλάδα. Ταυτόχρονα, διεξαγάγαμε σειρά άτυπων συνεντεύξεων και συζητήσεων με περισσότερους από πενήντα επιλεγμένους εμπειρογνώμονες και διαμορφωτές πολιτικής, τεχνοκράτες και αξιωματούχους με συμμετοχή στις διαδικασίες παραγωγής πολιτικής σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Με τη μελέτη αυτή επιθυμούμε να τροφοδοτήσουμε τον δημόσιο διάλογο για το μέλλον της Ευρώπης και τα ειδικότερα ζητήματα που τον αφορούν, και παράλληλα να ενισχύσουμε το οπλοστάσιο της χώρας μας καθώς προσέρχεται στον ευρωπαϊκό αυτό διάλογο.

Επιδιώκουμε τέλος να διατηρήσουμε ζωντανή την ευρωπαϊκή μεταρρυθμιστική ατζέντα, συνδέοντας τη με ορισμένες από τις μεταρρυθμίσεις που χρειάζεται η Ελλάδα για να περάσει σε ένα βιώσιμο μοντέλο ανάπτυξης και να ενισχύσει τη θέση της στην Ευρώπη.

Μέρος Α': Οικονομική Διακυβέρνηση Της Ευρωζώνης

Πρόταση 1: «Χρυσός Κανόνας» Προστασίας Δημοσίων Επενδύσεων

Η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση και η κρίση δημοσίου χρέους είχαν ως αποτέλεσμα τη δραστική μείωση των επενδύσεων στην Ευρωζώνη. Η προστασία και η ενίσχυση των επενδύσεων παραμένουν κορυφαίες προτεραιότητες για την οριστική έξοδο από την κρίση. Στα πλαίσια αυτό, ο «Χρυσός Κανόνας» θα εξαιρεί, σε περιόδους ύφεσης, συγκεκριμένες και αυστηρά προσδιορισμένες επενδυτικές δαπάνες από τους υπολογισμούς του δημοσιονομικού ελλείμματος και του δημοσίου χρέους. Με αυτό τον τρόπο, οι κυβερνήσεις θα έχουν την ευελιξία να αυξάνουν τον δανεισμό τους έτσι ώστε να μπορούν να χρηματοδοτούν επενδύσεις, οι οποίες, αν και καίριας σημασίας για την ενίσχυση της διαρθρωτικής τους ανταγωνιστικότητας, θα έτειναν να περικοπούν προκειμένου οι οικονομίες τους να εναρμονιστούν με τα όρια αναφοράς που θεσπίζει το ΣΣΑ και το Δημοσιονομικό Σύμφωνο.

Πρόταση 2: Ευρωπαϊκό Ταμείο Προστασίας Επενδύσεων

Το Ταμείο θα λειτουργεί σε συνδυασμό με τον Χρυσό Κανόνα. Η ενεργοποίηση του Κανόνα θα σημαίνει αυτομάτως πως τα κράτη-μέλη της Ευρωζώνης θα έχουν τη δυνατότητα να λάβουν από το Ταμείο προσωρινή χρηματοδότηση για την προστασία των δημοσίων επενδύσεων υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Με αυτό τον τρόπο, σε περιόδους που οι οικονομίες πλήττονται από ασύμμετρες οικονομικές διαταραχές, το Ταμείο θα υποστηρίζει τις δημόσιες επενδύσεις επιτελώντας μια λειτουργία αυτοματοποιημένης προσωρινής μακροοικονομικής σταθεροποίησης. Η Επιτροπή θα είναι αρμόδια, σε στενή συνεργασία με τα πληττόμενα κράτη-μέλη, για τον σχεδιασμό και την πορεία υλοποίησης των επενδυτικών σχεδίων. Η αντίστοιχη μεταφορά πόρων θα σταματά σταδιακά, μόλις το παραγωγικό κενό της επωφελούμενης οικονομίας αρχίσει να εξαλείφεται έτσι ώστε να αποτρέπονται οι μεταφορές πόρων σε μόνιμη βάση. Η χρηματοδότηση του Ταμείου θα μπορούσε σε πρώτο στάδιο να βασιστεί στο υφιστάμενο Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων ή εναλλακτικά στο πλαίσιο του Προϋπολογισμού της ΕΕ.

Πρόταση 3: Κώδικας Οικονομικής Σύγκλισης

Οι μακροοικονομικές ανισορροπίες που διαμορφώθηκαν μεταξύ των οικονομιών της Ευρωζώνης ήταν μία από τις κύριες αιτίες της μακροχρόνιας οικονομικής κρίσης. Είναι αναγκαία η επανασύγκλιση των οικονομιών για την ομαλή λειτουργία της Ευρωζώνης. Για τον σκοπό αυτό χρειάζονται εργαλεία που θα διασφαλίζουν την εναρμόνιση των οικονομιών. Ένα τέτοιο εργαλείο είναι ο «Κώδικας Οικονομικής Σύγκλισης», στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, που θα αποτρέπει την ύπαρξη μεγάλων αποκλίσεων σε τομείς νευραλγικής σημασίας για την οικονομική σταθερότητα των οικονομιών της Ευρωζώνης. Τέτοιοι τομείς είναι η αγορά εργασίας, το φορολογικό σύστημα, το συνταξιοδοτικό σύστημα, η καινοτομία, η επιστημονική έρευνα, η εκπαίδευση, η δημόσια διοίκηση. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα είναι αρμόδια να ορίζει τα ανώτατα και τα κατώτατα όρια για καθέναν από τους παραπάνω ζωτικούς τομείς, να παρέχει τεχνογνωσία και να εξασφαλίζει πως τα κράτη-μέλη θα κινούνται σε αυτά τα πλαίσια. Με αυτό τον τρόπο, θα μπορέσει να επιτευχθεί μία στενότερη σύνδεση μεταξύ της ετήσιας διαδικασίας του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου και μιας πιο πολυετούς προσέγγισης όσον αφορά τις μεταρρυθμίσεις των εθνικών κυβερνήσεων.

Πρόταση 4: Κώδικας Κοινωνικής Σύγκλισης

Η θεσμοθέτηση ενός «Κώδικα Κοινωνικής Σύγκλισης» θα αντιμετωπίζει τη ραγδαία επιδείνωση των κοινωνικών συνθηκών διαβίωσης και θα διαφυλάσσει την κοινωνική συνοχή και προστασία της ευημερίας των Ευρωπαίων πολιτών. Κάθε ραγδαία επιδείνωση κοινωνικών δεικτών, όπως το συνολικό ποσοστό ανεργίας, η ανεργία των νέων, το διαθέσιμο εισόδημα και οι συνθήκες διαβίωσης των νοικοκυριών, η αύξηση των κοινωνικών ανισοτήτων, η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός, θα ενεργοποιεί αυτόματα διορθωτικά μέτρα προς άμεση βελτίωση και αποκατάσταση των αντίστοιχων κοινωνικών συνθηκών.

Πρόταση 5: Ευρωπαϊκό Σύστημα Αντασφάλισης Ανεργίας

Η κρίση χρέους της Ευρωζώνης είχε ως αποτέλεσμα τη δραματική αύξηση των ποσοστών ανεργίας, κυρίως στις πιο αδύναμες οικονομίες του Νότου. Για την ανακούφιση των οικονομιών αυτών, προτείνουμε την ίδρυση ενός Ευρωπαϊκού Συστήματος Αντασφάλισης Ανεργίας, που θα λειτουργεί ως ένας αυτόματος σταθεροποιητικός μηχανισμός για την άμεση και αποτελεσματική αντιμετώπιση του μέρους εκείνου της ανεργίας που οφείλεται σε κυκλικές διαταραχές. Το Σύστημα αυτό θα έχει τη δυνατότητα να εξομαλύνει τις διακυμάνσεις του οικονομικού κύκλου παρέχοντας προσωρινά πόρους για την υποστήριξη των ανέργων στα κράτη-μέλη που έχουν υποστεί μεγάλη οικονομική διαταραχή. Για να αποφευχθεί ο κίνδυνος να επωφελούνται σχεδόν αποκλειστικά τα κράτη-μέλη του ευρωπαϊκού Νότου, που υποφέρουν την τρέχουσα περίοδο από υψηλή ανεργία, το Σύστημα θα λειτουργεί

στη βάση της τάσης της ανεργίας και όχι ανάλογα με το ποσοστό της. Αρμόδια για τη διαχείριση του Συστήματος θα είναι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε συντονισμό με τις αρμόδιες εθνικές αρχές. Η χρηματοδότησή του θα μπορούσε, σε πρώτο στάδιο, να πραγματοποιηθεί από τις μεταβιβάσεις πόρων των κρατών-μελών που θα καθορίζονται ως ποσοστό του ΑΕΠ τους, εξετάζοντας και τη διεύρυνση της χρηματοδότησης από ίδιους πόρους.

Πρόταση 6: Αυτόνομος Προϋπολογισμός ή Ταμείο Μακροοικονομικής Σταθεροποίησης Ευρωζώνης

Η Ευρωζώνη για να είναι σε θέση να αποτρέψει ή έστω να διαχειρίζεται αποτελεσματικά τις μελλοντικές κρίσεις είναι απαραίτητο να έχει την κατάλληλη δημοσιονομική ικανότητα ώστε να αντιμετωπίζει διαταραχές που δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν ικανοποιητικά σε εθνικό επίπεδο. Αυτό προϋποθέτει τη δημιουργία ενός Αυτόνομου Προϋπολογισμού Ευρωζώνης, που θα έχει τη δυνατότητα να επεμβαίνει σταθεροποιητικά στα κράτη-μέλη που διέρχονται ασύμμετρη οξεία ύφεση και ανεργία, διοχετεύοντας μαζικής κλίμακας επενδυτικούς πόρους και κονδύλια στήριξης της απασχόλησης για να βοηθήσει την έξοδο από την εκάστοτε κρίση. Παράλληλα, θα προωθεί τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις με στόχο τη διατηρήσιμη ανάπτυξη και την πραγματική σύγκλιση μεταξύ των κρατών-μελών.

Ο Προϋπολογισμός θα πρέπει να έχει επαρκές μέγεθος ως ποσοστό του ΑΕΠ της Ευρωζώνης, ώστε να μπορεί να απορροφά τις οικονομικές διαταραχές (ιδεωδώς, να είναι «μακροοικονομικά σημαντικός»). Οι μεταβιβάσεις πόρων θα πρέπει να γίνονται υπό αυστηρές προϋποθέσεις και να είναι στενά συνδεδεμένες με τη συμμόρφωση προς το ευρύτερο ευρωπαϊκό δημοσιονομικό πλαίσιο αμοιβαίας εποπτείας και ισχυρότερης δημοσιονομικής διακυβέρνησης. Ο προϋπολογισμός θα μπορούσε να χρηματοδοτείται είτε μέσω (α) εθνικών συνεισφορών, με βάση το Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα (ΑΕΕ) που χρησιμοποιείται ήδη για τον υπολογισμό των συνεισφορών των κρατών-μελών στον γενικό προϋπολογισμό της ΕΕ, είτε μέσω (β) αποκλειστικά γνήσιων ιδίων πόρων [π.χ. «ευρωπαϊκό φόρο» για την καταπολέμηση της φοροαποφυγής των επιχειρήσεων (CCCTB), φόρο χρηματοπιστωτικών συναλλαγών (FTT), φόρο εκπομπών άνθρακα (carbon tax), φόρο εταιρειών ψηφιακής τεχνολογίας (digital tax)] ή με δανεισμό μέσω έκδοσης χρέους είτε (γ) με συνδυασμό των παραπάνω δυνατοτήτων. Για τη λειτουργία του Προϋπολογισμού της Ευρωζώνης θα είναι απαραίτητη η θεσμοθέτηση ενός υπουργού Οικονομικών καθώς και η σύσταση αντίστοιχου υπουργείου Οικονομικών Ευρωζώνης (Euro Area Treasury).

Εναλλακτικά του Αυτόνομου Προϋπολογισμού, προτείνουμε τη δημιουργία ενός Ταμείου Μακροοικονομικής Σταθεροποίησης της Ευρωζώνης (rainy-day fund). Το Ταμείο αυτό, σε περιόδους οικονομικής ανάκαμψης, θα συγκεντρώνει κεφάλαια σε τακτική βάση, μέσω των ετήσιων συνεισφορών των κρατών-μελών, έτσι ώστε, σε περιόδους ύφεσης, να είναι σε θέση να

πραγματοποιεί μεταβιβάσεις πόρων για τη στήριξη των οικονομιών. Η αντικυκλικότητα της λειτουργίας του Ταμείου σημαίνει ότι οι συνεισφορές των κρατών-μελών θα διακυμαίνονται ανάλογα με την οικονομική συγκυρία. Οι μεταβιβάσεις πόρων θα ενεργοποιούνται αυτόματα, βάσει ενός κυκλικού δείκτη (cyclical indicator), και θα είναι ανάλογες με τις διακυμάνσεις του δείκτη αυτού. Ένας τέτοιος δείκτης ενεργοποίησης του Ταμείου θα μπορούσε να είναι η απόκλιση του ποσοστού της ανεργίας από τον μακροπρόθεσμο κινούμενο μέσο όρο.

Πρόταση 7: Έκδοση κρατικών ομολόγων με ρήτρα ανάπτυξης

Η έκδοση κρατικών ομολόγων με ρήτρα ανάπτυξης (sovereign GDP-linked bonds) είναι ένα εργαλείο που, σε περιόδους ύφεσης, θα μπορούσε να λειτουργήσει σταθεροποιητικά. Τα ομόλογα αυτά μπορούν να εξασφαλίσουν σημαντικό δημοσιονομικό χώρο, περιορίζοντας την ανάγκη υιοθέτησης αυστηρών μέτρων λιτότητας. Με αυτό τον τρόπο, η αποπληρωμή του χρέους ευθυγραμμίζεται καλύτερα με τη γενική κατάσταση της οικονομίας, μετατοπίζοντας μέρος του κινδύνου της δημοσιονομικής προσαρμογής από τους φορολογούμενους στους θεσμικούς επενδυτές. Η σύνδεση της εξυπηρέτησης του χρέους με την οικονομική ανάπτυξη θα λειτουργεί ως αυτόματος σταθεροποιητής βιωσιμότητας του χρέους. Τα εν λόγω ομόλογα θα μπορούσαν όχι μόνο να προσφέρουν σημαντική μακροοικονομική σταθεροποίηση σε περιπτώσεις μελλοντικών οικονομικών κλυδωνισμών αλλά και να αξιοποιηθούν για την ελάφρυνση του χρέους κρατών-μελών που επλήγησαν περισσότερο από την κρίση, όπως η Ελλάδα.

Πρόταση 8: Ευρωπαϊκή Εταιρεία Διαχείρισης Ενεργητικού για τα κόκκινα δάνεια

Η οικονομική κρίση έχει σοβαρές επιπτώσεις στον χρηματοπιστωτικό τομέα. Ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα, που εντάθηκε ιδιαίτερα στα χρόνια της κρίσης, είναι η εκτόξευση του αριθμού των μη εξυπηρετούμενων δανείων που καταγράφονται στους ισολογισμούς ορισμένων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων κρατών-μελών της Ευρωζώνης. Ο υψηλός αυτός αριθμός αποτελεί δυνητική πηγή ευρύτερης χρηματοπιστωτικής αστάθειας επηρεάζοντας αρνητικά τις επιδόσεις του τραπεζικού τομέα της Ευρωζώνης και της πραγματικής οικονομίας κατ' επέκταση. Για την αντιμετώπιση του προβλήματος, εισηγούμαστε τη συγκέντρωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων σε μία Ευρωπαϊκή Εταιρεία Διαχείρισης Ενεργητικού, η οποία θα απελευθερώσει τους ισολογισμούς των τραπεζών από τα σωρευμένα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, εξασφαλίζοντας παράλληλα ότι δεν θα πωλούνται σε πολύ χαμηλές τιμές.

Μέρος Β': Οικονομικές Πολιτικές

Πρόταση 9: Ενίσχυση φορολογικής συνεργασίας και σύγκλισης εντός της ΕΕ

Το ισχύον πλαίσιο φορολογικής συνεργασίας εντός της ΕΕ χρειάζεται καλύτερο συντονισμό. Κάτι τέτοιο θα αποτρέψει ανταγωνιστικές επιλογές και θα βοηθήσει μέσω διάχυσης βέλτιστων πρακτικών τη διαμόρφωση ενός πιο αποτελεσματικού εθνικού φορολογικού συστήματος. Από τη μεριά της, η Ελλάδα οφείλει να εκμεταλλευτεί το σύνολο των ευρωπαϊκών πρωτοβουλιών και αποφάσεων που ενισχύουν τις κοινές φορολογικές πρακτικές μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ. Προτείνουμε την ενίσχυση και διεύρυνση του υπάρχοντος πλαισίου συνεργασίας, το οποίο περιλαμβάνει μεταξύ άλλων την ήδη ισχύουσα αυτόματη ανταλλαγή πληροφοριών, την παροχή πληροφοριών σχετικών με τη φορολογία πολυεθνικών οργανισμών που δραστηριοποιούνται στα κράτη-μέλη, και τη συνεργασία στο ευρωπαϊκό πλαίσιο καταπολέμησης του ξεπλύματος μαύρου χρήματος. Επιπλέον, κρίνουμε απαραίτητο η Ελλάδα να στηρίξει πλήρως την υπάρχουσα πρόταση για μια κοινή ενοποιημένη φορολογική βάση για τις εταιρείες (ΚΕΒΦΕ), που προωθείται σθεναρά από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Και επίσης να ενισχυθεί η ευρωπαϊκή προσπάθεια σύγκλισης των συντελεστών φορολόγησης εταιρικού κεφαλαίου, εντός συγκεκριμένων ορίων, για να αντιμετωπιστεί ο ανταγωνισμός από χώρες πολύ χαμηλών φορολογικών συντελεστών. Οποιαδήποτε προσπάθεια ενοποίησης του φορολογικού πλαισίου ωφελεί άμεσα την Ελλάδα, η οποία ακολουθεί πολιτική έντονης φορολόγησης των παραγωγικών της δυνάμεων, υστερώντας ταυτόχρονα στον μηχανισμό εισπραξιμότητας φορολογικών εσόδων. Τέλος, προκρίνουμε τη στήριξη της δέσμης μέτρων απλούστευσης του ΦΠΑ για την ενίσχυση της ανάπτυξης των ΜΜΕ και για τη διευκόλυνση της διενέργειας διασυνοριακών συναλλαγών.

Πρόταση 10: Ενίσχυση του ευρωπαϊκού ρόλου στη χρηματοδότηση επενδύσεων, με προτεραιότητα στις οικονομίες αναπτυξιακής υστέρησης

Προτείνουμε την ενίσχυση του ρόλου της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕπ), η οποία αποτελεί το βασικότερο φορέα μόχλευσης ιδιωτικών κεφαλαίων, χρηματοδοτώντας επενδυτικά σχέδια σε όλη την ΕΕ. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίνεται στα κράτη-μέλη που επλήγησαν περισσότερο

από την οικονομική κρίση. Η εστίαση αυτή μπορεί να υλοποιηθεί μέσω της κατεύθυνσης μέρους των ετησίων κερδών της ΕΤΕπ ως ενίσχυση εγκεκριμένων επενδυτικών σχεδίων σε χώρες που εμφανίζουν ανάπτυξη μικρότερη του 1% και ανεργία μεγαλύτερη του 10% («Κανόνας 1% & 10%»). Η ΕΤΕπ θα συμμετάσχει μετοχικά στα συγκεκριμένα Σχέδια από τα οποία θα μπορεί να αποχωρήσει μετά από συγκεκριμένο χρονικό διάστημα με δικαίωμα προτίμησης αγοράς των μετοχών της από τους λοιπούς επενδυτές του εν λόγω Σχεδίου. Στην ίδια κατεύθυνση, προτείνουμε το ελληνικό γραφείο της ΕΙΒ να λειτουργήσει ως συμβουλευτικός κόμβος (hub) ενημέρωσης και υποστήριξης των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων–ΜΜΕ της ευρύτερης περιοχής των Βαλκανίων. Τέλος, σημαντικό συμπληρωματικό ρόλο για την τόνωση των επενδύσεων και βελτίωση του ευρύτερου επιχειρηματικού περιβάλλοντος θα μπορούσε να επιτελέσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέσω της δημιουργίας μίας υποδομής εξειδικευμένων «απεσταλμένων ευρωπαϊκών επενδύσεων» (investment envoys), στις αντιπροσωπείες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής όλων των κρατών-μελών. Αυτοί θα συνεργάζονται με τις αρμόδιες υπηρεσίες της Επιτροπής και την ΕΤΕπ, σε μια ενιαία ομάδα επενδυτικής πολιτικής, με στόχο την καλύτερη αξιοποίηση των χρηματοδοτικών εργαλείων της ΕΕ.

Πρόταση 11: Ανάπτυξη Εργαλείων Σύγκλισης και Κοινωνικής Συνοχής

Η ΕΕ καλείται να αντιμετωπίσει ολοένα αυξανόμενες προκλήσεις σε οικονομικό, γεωπολιτικό και κοινωνικό επίπεδο. Οι προκλήσεις αυτές ασκούν μεγάλη πίεση στον προϋπολογισμό ώστε να γίνει πιο ευέλικτος, πιο αποδοτικός και πιο επικεντρωμένος σε τομείς που μπορούν να εξασφαλίσουν το μέγιστο δυνατό όφελος για τους ευρωπαίους πολίτες. Προτείνουμε την ενίσχυση της σύγκλισης και της κοινωνικής συνοχής μέσω της πρόβλεψης νέων εργαλείων. Για τις οικονομίες της Ευρωζώνης, θεωρούμε απαραίτητη τη δημιουργία ενός Εργαλείου Σύγκλισης, το οποίο θα υποστηρίζει τις οικονομίες του ευρώ που αναγκάζονται να υιοθετήσουν την πολιτική της εσωτερικής υποτίμησης, δίνοντάς τους κίνητρο να πραγματοποιήσουν επώδυνες, αλλά αναγκαίες, μεταρρυθμίσεις. Το Εργαλείο Σύγκλισης δεν θα έχει σχέση με τα ήδη υπάρχοντα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ) αλλά θα λειτουργεί ως ένας αυτοματοποιημένος μηχανισμός προσωρινής μεταφοράς πόρων και παροχής τεχνογνωσίας. Το Εργαλείο αυτό θα δύναται να συνδράμει τα κράτη-μέλη βάσει προκαθορισμένων κριτηρίων επιλεξιμότητας (π.χ. ποσοστό μεταβολής του ονομαστικού μοναδιαίου κόστους εργασίας σε συνδυασμό με τα κριτήρια για το δημόσιο χρέος/έλλειμμα), με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να επιτελεί καθοριστικό ρόλο στην όλη διαδικασία.

Ένα δεύτερο εργαλείο είναι η δημιουργία ενός Ενωσιακού Αποθεματικού που θα επιστρατεύεται για την επίτευξη κοινών στόχων και την αντιμετώπιση νέων προκλήσεων. Το αποθεματικό αυτό θα στηρίζεται σε κονδύλια που, ενώ αρχικά είχαν δεσμευτεί στο πλαίσιο του Πολυετούς Δημοσιονομικού Πλαισίου, τελικώς δεν δαπανήθηκαν κατά την υλοποίηση των προγραμ-

μάτων της ΕΕ και κατέληξαν να ακυρώνονται σε μεταγενέστερο στάδιο. Αντί οι πόροι αυτοί να χάνονται, μπορούν να χρησιμοποιούνται ως ενωσιακό αποθεματικό το οποίο θα αξιοποιείται για τη χρηματοδότηση των κρατών-μελών που καταγράφουν δραματική μεταβολή στη βάση των κοινωνικών τους δεικτών.

Τέλος, προκρίνουμε την υιοθέτηση της Αρχής της ισοδύναμης χρηματοδότησης (Match Funding) για την αντιμετώπιση κοινών προκλήσεων και απροσδόκητων γεγονότων, που μπορεί να μη συνδέονται άμεσα με τους στόχους της πολιτικής συνοχής ή της σύγκλισης αλλά, εκ των καταστάσεων, επιβαρύνουν δυσανάλογα τα κράτη-μέλη. Χαρακτηριστικό τέτοιο παράδειγμα είναι η μετανάστευση, με το δυσανάλογο κόστος που επιφέρει στις χώρες εισόδου και την επιβάρυνση των κοινωνικών και οικονομικών δομών τους. Σε τέτοιες περιπτώσεις, είναι απαραίτητο τα κράτη-μέλη, που είναι σε θέση να αποδείξουν την επιβάρυνση που υφίστανται, να έχουν τη δυνατότητα χρηματοδότησης από την ΕΕ, ώστε να συμπληρώνουν κατ' αναλογία τους εθνικούς πόρους που διατίθενται για τη λειτουργία των αρμόδιων δομών και υπηρεσιών.

Μέρος Γ': Τομεακές Πολιτικές

Κοινή Αγροτική Πολιτική

Πρόταση 12: Ενίσχυση Μηχανισμών Διαχείρισης Κινδύνων και Κρίσεων στον αγροτικό τομέα

Με βάση συγκριτικά διαθέσιμα στοιχεία για όλες τις χώρες της ΕΕ όσον αφορά τους μηχανισμούς διαχείρισης κινδύνων και κρίσεων στον αγροτικό τομέα, η Ελλάδα χρησιμοποιεί σχεδόν αποκλειστικά ex post μηχανισμούς κρατικής βοήθειας. Κρίνουμε ότι πρέπει να ενισχυθούν οι μηχανισμοί διαχείρισης κινδύνων και κρίσεων, τόσο μέσω δημιουργίας εθνικών σχημάτων ως εναλλακτική μορφή χρήσης των κονδυλίων του «εθνικού φακέλου» της, όσο και μέσω μιας πιο φιλόδοξης επιδίωξης ευρωπαϊκών τέτοιων σχημάτων χρηματοδοτούμενων από την ΚΑΠ. Για τα εθνικά σχήματα, χρειάζεται σε βάθος μελέτη των επιπτώσεων από την εφαρμογή των νέων κανονισμών λειτουργίας της ΚΑΠ σε υπάρχοντες ή νέους μηχανισμούς, ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες του αγροτικού τομέα κάθε χώρας. Για τα ευρωπαϊκά σχήματα, προτείνουμε την παράλληλη δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Ταμείου Σταθεροποίησης του αγροτικού εισοδήματος σε περιπτώσεις κρίσεων, με μια μεγαλύτερη δυνατότητα παρέμβασης από πλευράς διαθέσιμων πόρων. Οι πόροι του Ταμείου αυτού μπορεί να προέρχονται είτε από τους «εθνικούς φακέλους» ή από άλλες πηγές (χρησιμοποίηση δασμών που επιβάλλονται σε εισαγόμενα αγροτικά προϊόντα). Το Ταμείο θα πρέπει να συνοδεύεται από ένα Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο της Αγοράς Αγροτικών Προϊόντων (European Agricultural Market Observatory), το οποίο θα είναι επιφορτισμένο με την παρακολούθηση και έγκαιρο εντοπισμό διαταραχών, τη συγκέντρωση από τις εθνικές αρχές στατιστικών δεδομένων λειτουργίας της οργάνωσης της αγροτικής παραγωγής και των εθνικών αγορών καθώς επίσης και με τον εξορθολογισμό και περιοδική αναθεώρηση της λειτουργίας και των κριτηρίων χρήσης του Ταμείου.

Πρόταση 13: Αξιοποίηση Στοχευμένων Σχημάτων Ενίσχυσης του Αγροτικού Εισοδήματος

Οι άμεσες εισοδηματικές ενισχύσεις στο πλαίσιο της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής βρίσκονται υπό καθεστώς πίεσης αναθεώρησης ενόψει του επόμενου

επταετούς δημοσιονομικού κύκλου της ΕΕ (2021-27). Ως εναλλακτική λύση, αν οι πιέσεις καταστήσουν επιβεβλημένη την αλλαγή του σχετικού πλαισίου λειτουργίας, προτείνουμε μια πιο εκτεταμένη χρήση των στοχευμένων εργαλείων εισοδηματικής ενίσχυσης (για νέους αγρότες, μικρές ιδιοκτησίες, περιοχές με εδαφικές ιδιαιτερότητες), αφού πρώτα έχει εξασφαλιστεί στις διαπραγματεύσεις η αύξηση των σχετικών ορίων κονδυλίων που μπορούν να διατεθούν στις δράσεις αυτές. Η πρόταση αυτή μπορεί να πάρει τρεις εναλλακτικές μορφές, με γνώμονα τις ιδιαιτερότητες της ελληνικής αγροτικής παραγωγικής βάσης, επεκτείνοντας το Σχήμα Ενίσχυσης Νέων Αγροτών (Young Farmers Scheme), το Σχήμα Ενίσχυσης Μικρών Παραγωγών (Small Farmers Scheme) και το Σχήμα Ενίσχυσης Περιοχών με Φυσικούς Περιορισμούς (Areas with Natural Constraints).

Πρόταση 14: Προώθηση «Έξυπνης Γεωργίας»

Η «γεωργία ακριβείας» (precision agriculture) βασίζεται στη βελτιστοποιημένη διαχείριση των εισροών ανάλογα με τις πραγματικές ανάγκες των καλλιεργειών μέσω της χρήσης υψηλής τεχνολογίας. Η Ελλάδα γενικά υστερεί στη συνολική υιοθέτηση της «έξυπνης γεωργίας». Μολονότι υπάρχουν αρκετά παραδείγματα περιπτώσεων τα οποία συνηγορούν στην άποψη ότι υπάρχουν καινοτόμα τμήματα της ελληνικής αγροτικής παραγωγής, εντούτοις λείπει η συνολική αντίληψη και συνειδητοποίηση της αξίας της «έξυπνης γεωργίας» και πώς μπορεί να εκτοξεύσει τη γεωργική παραγωγικότητα. Στο πλαίσιο αυτό, προτείνουμε την ενίσχυση της εισόδου τεχνικών «έξυπνης γεωργίας», πέραν των υπάρχουσών δράσεων στο πλαίσιο του εθνικού Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης. Η ενίσχυση οφείλει να γίνει σε δύο επίπεδα: πρώτον, μέσω της περαιτέρω χρηματοδοτικής υποστήριξης για την αγορά και εγκατάσταση σχετικών συστημάτων. Στο πλαίσιο αυτό, κρίνουμε απαραίτητη τη χρήση του «εθνικού φακέλου» από την ΚΑΠ για συγκεκριμένες δράσεις αύξησης της παραγωγικότητας που συνδέονται με τεχνικές «έξυπνης γεωργίας», με έμφαση στις μικρές και μεσαίες ιδιοκτησίες. Δεύτερον, προτείνουμε τη διαμόρφωση ενός πλαισίου παροχής εξειδικευμένων και εξατομικευμένων συμβουλών και καθοδήγησης για να καλυφθεί το έλλειμμα γνώσης των γεωργικών παραγωγών στο θέμα αυτό, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στις τοπικές ιδιαιτερότητες. Η δημιουργία ενός δικτύου συμβούλων γεωργικών εκμεταλλεύσεων, υπό την καθοδήγηση και τον συντονισμό των εκάστοτε αρμοδίων κυβερνητικών αρχών, θα επιτρέψει την πρόσβαση στην τεχνολογική καινοτομία στο σύνολο των ενδιαφερομένων γεωργικών παραγωγών και όχι μόνο στις μεγάλες και πιο αποδοτικές μονάδες, οι οποίες μπορούν να αναζητήσουν αντίστοιχη πληροφόρηση από ιδιωτικούς παρόχους τέτοιων συμβουλευτικών υπηρεσιών. Τέλος, στο πλαίσιο της νέας ΚΑΠ θα ήταν χρήσιμο να προβλεφθεί σημαντικό κονδύλιο για σχετική έρευνα και τεχνολογία σε συνδυασμό και συνέργεια πάντοτε με το επόμενο ευρύτερο πρόγραμμα έρευνας της ΕΕ.

Ενιαία Αγορά Ενέργειας

Πρόταση 15: Ολοκλήρωση της Ενιαίας Αγοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας

Είναι αναγκαία η επιτάχυνση και ολοκλήρωση της ενεργειακής ένωσης της ΕΕ. Η ενίσχυση της διασύνδεσης των ενεργειακών δικτύων της Ελλάδας με την υπόλοιπη ΕΕ θα συνέβαλλε στη μείωση ενεργειακού κόστους και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής βιομηχανίας. Έτσι, λοιπόν, χρειάζεται η απαραίτητη ενίσχυση της ευρωπαϊκής χρηματοδότησης για να ολοκληρωθούν οι διασυνδέσεις της Ελλάδας με τη Βουλγαρία προς Βορρά και κυρίως με την Ιταλία. Προτείνουμε, επίσης, ως μέρος της ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής μια κοινή αντιμετώπιση όλων των επιβαρύνσεων στο ηλεκτρικό ρεύμα για τη βιομηχανία. Η διαφορετική φορολογική αντιμετώπιση στρεβλώνει τις συνθήκες του ανταγωνισμού στην ενιαία αγορά, και επιβαρύνει το ενεργειακό κόστος για την ελληνική βιομηχανία. Επίσης, η ενεργειακή ένωση θα παράγει σημαντικά πλεονεκτήματα ενεργειακής ασφάλειας, ιδιαίτερα για την Ελλάδα, η οποία λόγω της έλλειψης διασύνδεσης και της ανυπαρξίας ενοποιημένης αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας είναι εκτεθειμένη σε ασύμμετρες απειλές. Τέλος, προκρίνουμε στο ευρωπαϊκό πρόγραμμα απελευθέρωσης της αγοράς ενέργειας τη δημιουργία ενός Χρηματιστηρίου Ενέργειας.

Σύστημα Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπής Αερίων Θερμοκηπίου (Emission Trade System – ETS)

Πρόταση 16: Βελτίωση τρόπου λειτουργίας του Ταμείου Εκσυγχρονισμού για την Ενέργεια

Οι χώρες με μεγαλύτερη εξάρτηση από τα προϊόντα άνθρακα είναι συνήθως και αυτές με το χαμηλότερο κατά κεφαλή ΑΕΠ και αντιμετωπίζουν προφανώς μεγαλύτερο πρόβλημα οικονομικής προσαρμογής στα νέα δεδομένα του προσαρμοσμένου Ευρωπαϊκού Συστήματος Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπής Αερίων Θερμοκηπίου, σύμφωνα και με τις διεθνείς δεσμεύσεις που έχει αναλάβει η ΕΕ με τη Συμφωνία των Παρισίων για το κλίμα (2015). Προτείνουμε τη βελτίωση της λειτουργίας και της αποτελεσματικότητας του υπάρχοντος Ταμείου Εκσυγχρονισμού (Modernisation Fund) που υποστηρίζει την προσαρμογή κάθε χώρας στα νέα δεδομένα και έχει συγκεκριμένα κριτήρια επιλεξιμότητας με βάση το ΑΕΠ κάθε κράτους. Σε πρώτη φάση θα πρέπει να ενισχυθούν οι πόροι του Ταμείου. Η χρησιμότητα μιας τέτοιας εξέλιξης για την Ελλάδα προκύπτει από τη δυνατότητα χρηματοδότησης από το εν λόγω Ταμείο έργων ενεργειακής υποδομής με σαφώς θετικές περιβαλλοντικές συνέργειες (για παράδειγμα, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας), ιδιαίτερα στις απομονωμένες νησιωτικές περιοχές για τις οποίες υπάρχει η σχετική πρόβλεψη στην υπάρχουσα νομοθεσία. Επίσης, στα κριτήρια επιλεξιμότητας για το δικαίωμα πρόσβασης στους υπάρχοντες πόρους του Ταμείου θα πρέπει να προβλεφθεί η δυναμική χρήση ετών

αναφοράς (rolling threshold dates) τα οποία θα αποτυπώνουν καλύτερα την οικονομική κατάσταση των κρατών-μελών. Προτείνουμε, τέλος, στα κριτήρια προσβασιμότητας να συμπεριληφθούν μεγάλα οικονομικά σοκ με σημαντικές αυξομειώσεις στο ΑΕΠ των κρατών-μελών, ακόμα κι αν το ΑΕΠ ξεπερνάει το σχετικό ισχύον κατώφλι.

Πρόταση 17: Δημιουργία Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης στη μεταλιγνιτική εποχή

Προτείνουμε τη δημιουργία ενός Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης (Just Transition Fund) για συγκεκριμένες περιοχές που παράγουν ηλεκτρική ενέργεια με χρήση λιγνίτη και λιθάνθρακα προκειμένου να ανταπεξέλθουν στα μεγάλα και ισχυρά οικονομικά σοκ μετάβασης στη μεταλιγνιτική εποχή. Το Ταμείο αυτό θα εστιάζει στην καταπολέμηση της ανεργίας και των ευρύτερων επιπτώσεων στον κοινωνικό ιστό. Το Ταμείο αυτό θα έρθει να συμπληρώσει ισχύουσες δράσεις είτε χρηματοδοτούμενες από το Ταμείο Συνοχής ή συνδεδεμένες με την πρωτοβουλία Coal Regions in Transition Platform. Το υπό συζήτηση Ταμείο υπολογίζεται ότι θα χρειαστεί πόρους ύψους 8 δις ευρώ για τη δεκαετία 2021-30 και θα χρηματοδοτείται από μέρος των δημοπρασιών εκπομπών αερίων έχοντας μία πολύ στοχευμένη περιφερειακή εστίαση. Η λογική του Ταμείου αυτού συνάδει με τις προτάσεις του ΟΟΣΑ για μια δίκαιη απορρόφηση των συνεπειών τόσο μεγάλων αλλαγών στην παραγωγή και οργάνωση του ενεργειακού τομέα στην ΕΕ.

Έρευνα και Καινοτομία: Ενίσχυση της ευρωπαϊκής περιφέρειας

Πρόταση 18: Διάχυση Έρευνας & Καινοτομίας, και «Ευρωπαϊκά Πανεπιστήμια»

Η ΕΕ είναι ένα δυναμικό εργαστήριο παραγωγής γνώσης αλλά υστερεί στη μετατροπή της γνώσης αυτής σε καινοτομία και ανάπτυξη. Το πρόβλημα είναι ιδιαίτερα αισθητό σε επίπεδο μεμονωμένων κρατών-μελών, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας. Με βάση το ισχύον κριτήριο αριστείας, ήδη εδραιωμένες εστίες έρευνας και καινοτομίας (πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα) επωφελούνται από τα υπάρχοντα σχήματα χρηματοδότησης αυξάνοντας ακόμα περισσότερο την ήδη υπάρχουσα απόσταση. Συχνά καταλήγουμε σε μια κατάσταση “winner takes all”. Πέραν της αναντίρρητης ανάγκης για μεγαλύτερη επένδυση πόρων στον τομέα αυτό συνολικά, η πρότασή μας εστιάζει κυρίως στον τρόπο που τα κονδύλια αυτά διαχέονται στο σύνολο της γεωγραφικής επικράτειας της ΕΕ. Πιο συγκεκριμένα, προτείνουμε τη συμπλήρωση του κριτηρίου της αριστείας με ένα κριτήριο γεωγραφικής διασποράς, που θα ενισχύσει τη δυνατότητα χωρών της περιφέρειας να επωφελούνται από τους πόρους αυτούς. Αυτό μπορεί να γίνει με τέσσερις τρόπους: πρώτον, τη στόχευση σχετικών πρωτοβουλιών της Επιτροπής προς την κατεύθυνση αυτή. Δεύτερον, την ύπαρξη κάποιας γεωγραφικής ποσόστωσης στις μεγάλες ερευνητικές κοινοπραξίες που θα

λαμβάνει υπόψη τη συμμετοχή ερευνητών από περιφέρειες που υστερούν σε θέματα έρευνας και καινοτομίας. Τρίτον, την οριοθέτηση ενός συγκεκριμένου κονδυλίου από το FP9 αποκλειστικά για έρευνα στις σχετικές περιοχές που υστερούν. Τέταρτον, μέσω αναζήτησης ευρύτερων συνεργιών με λοιπές χρηματοδοτικές δράσεις. Προς την κατεύθυνση αυτή θα μπορούσε να υπάρχει αντίστοιχο κονδύλιο από τους εθνικά αναλογούντες πόρους των διαρθρωτικών ταμείων, που θα χρηματοδοτούσε ερευνητικές δράσεις και συμπράξεις που θα είχαν εξασφαλίσει «Σφραγίδα Αριστείας» ('Seal of Excellence' Scheme). Επιπλέον, προτείνουμε την προώθηση «Ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων», ως θεσμοθετημένες συμπράξεις ΑΕΙ και πανεπιστημιακών Τμημάτων από διαφορετικά κράτη-μέλη με κοινό πρόγραμμα σπουδών και έρευνας, ως δίκτυα ευρωπαϊκής αριστείας.

Ψηφιακή Ενιαία Αγορά: Ενίσχυση Κρατών Με Ψηφιακή Υστέρηση

Πρόταση 19: Ταμείο Ψηφιακής Σύγκλισης

Η ολοκλήρωση της Ψηφιακής Ενιαίας Αγοράς (Digital Single Market) αποτελεί μία από τις βασικές πολιτικές προτεραιότητες της ΕΕ. Η Ευρώπη έχει την ανάγκη να επενδύσει στην ψηφιοποίηση των οικονομιών και στην αντιμετώπιση του χάσματος ψηφιακών δεξιοτήτων εντός της ΕΕ. Το χάσμα αυτό μεταξύ των προηγμένων ψηφιακά χωρών και των χωρών με τις χαμηλότερες επιδόσεις παραμένει ιδιαίτερα σημαντικό παρ' όλες τις προσπάθειες και τα υπάρχοντα προγράμματα δράσης. Η Ελλάδα βρίσκεται σταθερά σε θέση ουραγού, επομένως έχει κάθε λόγο να υποστηρίξει την περαιτέρω ενίσχυση των πρωτοβουλιών στον τομέα αυτό. Προτείνουμε τη δημιουργία ενός νέου προγράμματος στοχευμένης ενίσχυσης των κρατών-μελών με τις χαμηλότερες ψηφιακές επιδόσεις αλλά τις υψηλότερες ανάγκες για επενδύσεις με στόχο την πλήρη αξιοποίηση της ψηφιακής ενιαίας αγοράς. Το προτεινόμενο Ταμείο Ψηφιακής Ανάπτυξης θα πρέπει να επικεντρώνεται στη βελτίωση των ψηφιακών υποδομών, την απόκτηση βασικών ψηφιακών δυνατοτήτων και στην εξασφάλιση της βέλτιστης χρήσης τους, ιδίως σε τομείς δημόσιου συμφέροντος, αλλά και στον ιδιωτικό τομέα. Το Ταμείο οφείλει να λειτουργήσει συμπληρωματικά, ενοποιώντας και επεκτείνοντας τις υπάρχουσες δυνατότητες χρηματοδότησης και όχι υποκαθιστώντας τις, καλύπτοντας κενά στα υφιστάμενα μέσα του σημερινού προϋπολογισμού της ΕΕ που υποστηρίζουν την ψηφιακή τεχνολογία. Η λειτουργία του Ταμείου θα συνδέεται με τη διαμόρφωση της Εθνικής Ψηφιακής Στρατηγικής και θα βοηθήσει στην υλοποίηση της εν λόγω Στρατηγικής, έχοντας προφανείς συνέργιες με αντίστοιχα εθνικά επιχειρησιακά προγράμματα δράσης στο πλαίσιο των Διαρθρωτικών Ταμείων. Για την Ελλάδα, μια τέτοια Στρατηγική μπορεί να περιλαμβάνει, πέραν των υπολοίπων, τη δημιουργία ενός ελληνικού ψηφιακού κόμβου με διεθνή παρουσία, στην καρδιά του οποίου θα βρίσκεται η ανάλυση μεγάλου όγκου δεδομένων (big data analytics).

Μέρος Δ': Πολιτικές Για Την Κοινωνία

«ERASMUS for all»: Προγράμματα Ευρωπαϊκής Κινητικότητας

Πρόταση 20: Επέκταση και Ενίσχυση Προγραμμάτων Ευρωπαϊκής Κινητικότητας (Erasmus++)

Το Πρόγραμμα Erasmus αποτελεί ένα κορυφαίο επίτευγμα της ΕΕ στον τομέα της κινητικότητας των φοιτητών και διδασκόντων. Ωστόσο, ακόμα και μετά τη σημαντική αύξηση των διατιθέμενων πόρων την τρέχουσα χρηματοδοτική περίοδο, εξακολουθεί να καλύπτει ένα πολύ μικρό ποσοστό νέων. Αυτό σημαίνει ότι ένα μεγάλο τμήμα της Ευρωπαϊκής νεολαίας αδυνατεί να καρπωθεί τα οφέλη του προγράμματος, ακόμα και μετά τις συμπληρωματικές δράσεις που θεσμοθετήθηκαν και την ένταξή τους υπό την ομπρέλα του σαφώς πιο διευρυμένου Προγράμματος Erasmus+. Προτείνουμε την περαιτέρω ενίσχυση της κινητικότητας συνολικά στην ΕΕ με στοχευμένα ηλικιακά και τομεακά προγράμματα δράσης που θα δομηθούν στη βάση του Erasmus+. Τα προγράμματα αυτά θα έχουν πιο φιλόδοξους ποιοτικούς και ποσοτικούς στόχους και θα επεκταθούν στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, στην τεχνική εκπαίδευση και στη δημόσια διοίκηση.

Επαγγελματική Κατάρτιση

Πρόταση 21: Ενίσχυση Επαγγελματικής Κατάρτισης στο πλαίσιο της ΕΕ

Η Ελλάδα έχει ιδιαίτερα οξυμένο πρόβλημα όσον αφορά την ανεργία των νέων και τον αριθμό νέων που βρίσκονται εκτός του συστήματος εργασίας, εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης (ΕΕΚ). Προτείνουμε την ενίσχυση της δράσης της ΕΕ στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και τεχνικής κατάρτισης σε μια λογική διάχυσης βέλτιστων πρακτικών και ενδιαφερουσών εναλλακτικών. Η ενίσχυση των προγραμμάτων μαθητείας συνιστά μια τέτοια πιο ενεργό ανάμειξη, μέσω διαμόρφωσης ενιαίου πλαισίου για την ανάπτυξη ποιοτικών και αποτελεσματικών θέσεων μαθητείας. Επίσης, προτείνουμε την ευκολότερη πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση –τεχνικού κυρίως προσανατολισμού- για τους συμμετέχοντες σε προγράμματα ΕΕΚ. Η πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στη βάση επαγγελματικών προσόντων θα επιτρέπεται μόνο εφόσον οι ενδιαφερόμε-

νοι διαθέτουν αποδεικτικά στοιχεία της σχετικής επαγγελματικής εμπειρίας, επιτυγχάνουν σε μια δοκιμασία ικανότητας ή συμπληρώνουν επιτυχώς ένα δοκιμαστικό έτος σπουδών. Η ένταξη αυτή συμπληρώνει και εμπλουτίζει τις υπάρχουσες γνώσεις, βελτιώνει την εικόνα της επαγγελματικής κατάρτισης η οποία θεωρείται χαμηλότερου επιπέδου και κρατάει τον ενδιαφερόμενο σε μια μαθησιακή διαδικασία η οποία εντέλει θα αυξήσει την απασχολησιμότητά του. Δεδομένου του κόστους για την ήδη βεβαρυσμένη τεχνολογική εκπαίδευση στην Ελλάδα και την ανεπαρκή υλικοτεχνική υποδομή, μια τέτοια επιλογή θα πρέπει να συνοδεύεται από σχετικούς πόρους που μπορούν να διεκδικηθούν από τα χρηματοδοτικά σχήματα καταπολέμησης της ανεργίας των νέων.

Επιπλέον, προτείνουμε να δημιουργηθεί, σε επίπεδο ΕΕ, μια διαδικασία πιστοποίησης εκπαιδευτών και εκπαιδευτηρίων σε προγράμματα ΕΕΚ, ιδίως στις απαιτούμενες δεξιότητες ψηφιακής φύσης. Η διαδικασία αυτή θα μπορούσε να μετεξελιχθεί σε μια Ευρωπαϊκή Ακαδημία παροχής τέτοιων υπηρεσιών, που θα εντάσσονταν και θα λειτουργούσαν στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Κέντρου για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης (CEDEFOP) με έδρα τη Θεσσαλονίκη. Τέλος, είναι σημαντικό να ενισχυθεί η εξατομικευμένη συμβουλευτική υπηρεσία προς τους νέους ανέργους ή τους μακροχρόνια ανέργους ανεξαρτήτως ηλικίας, με έμφαση στην ψυχολογική στήριξη και στην ανάπτυξη αυτοπεποίθησης προκειμένου να επιτύχουν την επανένταξή τους στον χώρο εργασίας. Η πρόβλεψη αυτή υπάρχει στην αρχική σύλληψη του προγράμματος «Εγγυήσεις για τη Νεολαία» (Youth Guarantee), ωστόσο προσκρούει, στην Ελλάδα, στο μεγάλο αριθμό ανέργων, στην έλλειψη επαρκών πόρων και στις αδυναμίες των εγχώριων διοικητικών δομών.

Κοινωνική Ασφάλιση

Πρόταση 22: Πλήρης Φορητότητα Συνταξιοδοτικών Δικαιωμάτων, για τη διευκόλυνση επαναπατρισμού του brain drain

Η πλήρης φορητότητα των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων είναι απαραίτητη προϋπόθεση όχι μόνο για την ενίσχυση της εργασιακής κινητικότητας αλλά και για να έχουν τη δυνατότητα οι εργαζόμενοι που μετανάστευσαν σε άλλα κράτη-μέλη, εξαιτίας της κρίσης, να μπορούν να επιστρέψουν στα κράτη-μέλη προέλευσής τους χωρίς να κινδυνεύουν να απολέσουν τα μέχρι τώρα κατοχυρωμένα συνταξιοδοτικά τους δικαιώματα. Αυτό συνεπάγεται την ανάγκη εκσυγχρονισμού των κανόνων της ΕΕ για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης, ώστε να προστατεύονται τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα των μετακινούμενων εργαζομένων και να διευκολύνεται η μετακίνησή τους από ένα κράτος-μέλος σε άλλο. Ταυτόχρονα, θα πρέπει να δρομολογηθεί η δημιουργία ενός ευρωπαϊκού ηλεκτρονικού συστήματος πληροφοριών κοινωνικής ασφάλισης, μέσω του οποίου θα καταγράφεται το σύνολο των Ευρωπαίων εργαζομένων πολιτών, έτσι ώστε κάθε εργα-

ζόμενος να έχει ένα μοναδικό αριθμό κοινωνικής ασφάλισης που θα τον ταυτοποιεί στο εκάστοτε κράτος-μέλος. Με αυτό τον τρόπο, οι διάφορες αιτήσεις, έλεγχοι και πληρωμές θα πραγματοποιούνται διαδικτυακά, με αποτέλεσμα η εργασιακή μετακίνηση από το ένα κράτος-μέλος στο άλλο να γίνεται απρόσκοπτα. Ειδικά για την Ελλάδα, η πρόταση αυτή θα διευκολύνει τον επαναπατρισμό ενός κατεξοχόν παραγωγικού ανθρώπινου δυναμικού, που αναζήτησε καλύτερες προοπτικές στο εξωτερικό ως απόρροια της οικονομικής κρίσης.

Πρόταση 23: Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Συνταξιοδοτικών Προϊόντων

Ένα επιπλέον βήμα για την ενίσχυση της κινητικότητας των εργαζομένων αλλά και του επαναπατρισμού όσων μετανάστευσαν αναγκαστικά λόγω κρίσης, είναι η δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Προγράμματος Συνταξιοδοτικών Προϊόντων. Οι Ευρωπαίοι πολίτες που επιθυμούν να συμπληρώσουν τις υφιστάμενες κρατικές, επαγγελματικές και εθνικές ατομικές συντάξεις, θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να αποταμιεύουν τα χρήματά τους σε συνταξιοδοτικά προϊόντα που θα μπορούν να μεταφέρονται μεταξύ των κρατών-μελών. Σε αυτή την κατεύθυνση, και σε αρμονία με τη σχετική Πρόταση της Επιτροπής για τη δημιουργία ενός Πανευρωπαϊκού Ατομικού Συνταξιοδοτικού Προϊόντος (PEPP), προτείνεται η δημιουργία ενός νέου Ευρωπαϊκού Προγράμματος Συνταξιοδοτικών Προϊόντων, που θα προσφέρει στους αποταμιευτές περισσότερες επιλογές αποταμίευσης, παρέχοντάς τους πιο ανταγωνιστικά προϊόντα.

Διαμεσολάβηση ως εναλλακτικό μέσο επίλυσης διαφορών

Πρόταση 24: Προώθηση Διαμεσολάβησης ως εναλλακτικό μέσο επίλυσης διαφορών

Η εξαιρετικά μεγάλη πίεση που ασκούν οι εκκρεμείς υποθέσεις στην υπερφορτωμένη Δικαιοσύνη δημιουργεί την ανάγκη προώθησης εναλλακτικών μεθόδων επίλυσης διαφορών όπως η Διαμεσολάβηση. Προτείνουμε την ενίσχυση της αντίστοιχης ευρωπαϊκής Οδηγίας για ορισμένα θέματα διαμεσολάβησης σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις και την επέκταση της εφαρμογής της έτσι ώστε για όλες τις νέες αστικές και εμπορικές υποθέσεις τα εμπλεκόμενα μέρη να πραγματοποιούν μία προκαταρκτική συνεδρία διαμεσολάβησης. Αυτό μπορεί να υλοποιηθεί με την πρόβλεψη μίας υποχρεωτικής προκαταρκτικής συνεδρίας διαμεσολάβησης προτού μια υπόθεση φτάσει στις δικαστικές αίθουσες. Η υποχρέωση αυτή δεν θα σημαίνει στέρηση του δικαιώματος πρόσβασης στο δικαστικό σύστημα, καθώς παράλληλα θα συντρέχουν οι βασικές προϋποθέσεις εφαρμογής της διαδικασίας διαμεσολάβησης. Επίσης προτείνουμε τη δημιουργία ενός ενιαίου πλαισίου εκπαίδευσης των Διαμεσολαβητών. Στην παρούσα φάση παρατηρούνται μεγάλες αποκλίσεις στον τρόπο που το εκάστοτε κράτος-μέλος έχει χτίσει το δικό του σύστημα εκπαίδευσης. Επιπρόσθετα,

η ενίσχυση της διαμεσολάβησης περνάει και μέσα από τη σύσταση ενός Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου Δεδομένων, το οποίο θα λειτουργεί υπό την Επιτροπή και θα είναι αρμόδιο για τη συλλογή και ανταλλαγή στοιχείων έτσι ώστε να αξιολογείται η αποτελεσματικότητα της Οδηγίας και οι εθνικές δράσεις ενσωμάτωσής της. Μέχρι στιγμής, εντοπίζεται μεγάλη αδυναμία στη συγκέντρωση δεδομένων σε όλα τα κράτη-μέλη, η έλλειψη των οποίων δυσχεραίνει την προώθηση της Διαμεσολάβησης.

Τέλος, προτείνεται η περαιτέρω χρηματοδότηση των εθνικών δράσεων ενσωμάτωσης, ενδεχομένως για την Ελλάδα, μέσω του Προγράμματος Αστικής Δικαιοσύνης για την περίοδο 2014-2020, με στόχο να βοηθήσει τις εθνικές διοικήσεις να ενημερώσουν τους πολίτες και τις επιχειρήσεις για τα οφέλη της εν λόγω διαδικασίας. Προς την κατεύθυνση αυτή, θα μπορούσαν να προβλεφθούν οικονομικά κίνητρα με τη μορφή φορολογικών ελαφρύνσεων για επιχειρήσεις που επιλέγουν τη μέθοδο αυτή ώστε να καθίσταται η διαμεσολάβηση πιο ελκυστική σε σχέση με τη δικαστική οδό.

Δημόσια Διοίκηση: Ευρωπαϊκός Κώδικας Αρχών και Αξιών Δημόσιας Διοίκησης

Πρόταση 25: Ευρωπαϊκός Κώδικας Αρχών και Αξιών Δημόσιας Διοίκησης

Η ΕΕ επιδιώκει τη συνεργασία και τον συντονισμό μεταξύ των κρατών-μελών της σε θέματα δημόσιας διοίκησης. Ωστόσο, δεν υπάρχει μια ενιαία, συγκροτημένη και συνεκτική ευρωπαϊκή δημόσια πολιτική στο πεδίο αυτό, τόσο επειδή ο χώρος της δημόσιας διοίκησης υπάγεται κατ' εξοχήν στην εκλεγμένη πολιτική εξουσία κάθε κράτους όσο και διότι υπάρχει μεγάλη ανομοιογένεια μεταξύ των εθνικών διοικήσεων των κρατών-μελών. Προτείνουμε τη σύνταξη και θέσπιση ενός καθοδηγητικού Ευρωπαϊκού Κώδικα Αρχών και Αξιών Δημόσιας Διοίκησης, ο οποίος θα μπορούσε να αποτελέσει οδοδείκτη για προσπάθειες εθνικής διοικητικής μεταρρύθμισης. Το περιεχόμενο του Κώδικα θα περιλαμβάνει διοικητικές αρχές και αξίες κοινά αποδεκτές από όλα τα κράτη-μέλη, όπως έχουν ήδη εντοπιστεί από μελέτες της Επιτροπής, του ΟΟΣΑ και αρμόδιων κοινωνικών εταίρων. Το γεγονός αυτό καταδεικνύει ότι οι συνθήκες είναι σχετικά ώριμες και υπάρχει ικανοποιητική σύγκλιση όσον αφορά στον ρόλο και στη στοχοθεσία της δημόσιας διοίκησης στα κράτη-μέλη της ΕΕ. Είναι προφανές ότι αυτές οι γενικές αρχές θα δύνανται να εξειδικευθούν και να προσαρμοστούν σε κάθε εθνική δημόσια διοίκηση. Η διαδικασία εξειδίκευσης θα πρέπει να είναι όσο το δυνατόν περισσότερο συμμετοχική, δίνοντας λόγο στα στελέχη της εθνικής δημόσιας διοίκησης προς καλλιέργεια και ενίσχυση του αισθήματος κυριότητας των αρχών αυτών (ownership). Τα επόμενα βήματα μετά τη διαμόρφωση, υιοθέτηση και ορθή επικοινωνία του Κώδικα αυτού θα πρέπει να είναι η πρακτική μετουσίωσή του σε έναν συστηματοποιημένο και πρακτικό κώδικα συμπεριφοράς (code of conduct). Όλες οι δράσεις

αυτές θα πρέπει να υποστηριχθούν από κατάλληλη εκπαίδευση και να συνοδεύονται από κατάλληλους μηχανισμούς παρακολούθησης του βαθμού συμμόρφωσης των εθνικών δημόσιων διοικήσεων.

Διαφάνεια και Επικοινωνία

Πρόταση 26: Συγκέντρωση σε ενιαία δημόσια πλατφόρμα των Μελετών που έχουν χρηματοδοτηθεί από ευρωπαϊκούς ή εθνικούς πόρους

Η διαφάνεια αποτελεί σημείο αναφοράς στις σχέσεις της ΕΕ με τον Ευρωπαίο πολίτη, βοηθώντας στην εμπέδωση της απαιτούμενης λογοδοσίας και στην καλλιέργεια σχέσεων εμπιστοσύνης και συνεργασίας. Προτείνουμε τη δημιουργία μίας ενιαίας, ανοικτής πλατφόρμας που θα περιλαμβάνει το σύνολο των μελετών που έχουν εκπονηθεί για χρηματοδοτούμενα έργα από ευρωπαϊκούς ή εθνικούς πόρους, είτε αυτά έχουν ολοκληρωθεί ή όχι. Σε επίπεδο διαφάνειας, μία τέτοια πλατφόρμα προφανώς θα καταδείκνυε μεταξύ άλλων ότι συγκεκριμένες μελέτες έχουν εκπονηθεί περισσότερες φορές, χωρίς να υπάρχει ουσιαστικός λόγος, και θα συνέβαλλε στον δραστικό περιορισμό ακραίων επικαλύψεων. Σε επίπεδο αποτελεσματικότητας, η λειτουργία της πλατφόρμας θα οδηγούσε στην ορθολογικότερη κατανομή και εξοικονόμηση σημαντικών πόρων, αφού τα δεδομένα κάθε μελέτης θα είναι ανοικτά και θα μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε επόμενες συναφείς μελέτες. Τέλος, σε επίπεδο ακαδημαϊκής έρευνας, θα υπήρχε πρόσβαση σε μελέτες που έχουν πληρωθεί με δημόσιο χρήμα χωρίς αυτές να καθίστανται δημόσιες – χωρίς καν, ορισμένες φορές, να είναι διαθέσιμες για περαιτέρω ακαδημαϊκή χρήση και αξιοποίησή τους.

Πρόταση 27: Ενίσχυση Επικοινωνιακής Πολιτικής ΕΕ με στόχευση τις τοπικές κοινωνίες

Η βασική επικοινωνιακή στρατηγική της ΕΕ που σχεδιάζεται και εφαρμόζεται κεντρικά στις Βρυξέλλες κρίνεται, εν πολλοίς, επαρκής. Στο επίπεδο αυτό, η ροή πληροφοριών είναι πλήρης, καθημερινή και σε γενικές γραμμές ικανοποιητική από δημοσιογραφική σκοπιά, όσο δύσκολο κι αν είναι να καλυφθεί δημοσιογραφικά ένα δαιδαλώδες σύστημα θεσμών. Ωστόσο, τα κατά τόπους οφέλη πρέπει να επικοινωνούνται στο τοπικό επίπεδο, αναλόγως των επιμέρους συνθηκών και ενδιαφερόντων της κάθε χώρας. Έτσι, προτείνουμε τη συστηματική καλλιέργεια και ενίσχυση των διαύλων επικοινωνίας με τις τοπικές κοινωνίες μέσω της θεσμοθέτησης τακτικής επίσημης ενημέρωσης εκπροσώπων του Τύπου σε κάθε χώρα τουλάχιστον δύο φορές εβδομαδιαίως. Η ενημέρωση θα περιλαμβάνει ανάλυση θεμάτων εγχώριου ενδιαφέροντος, ερμηνεία των ευρωπαϊκών αποφάσεων σε τοπικό επίπεδο και προώθηση των ευρωπαϊκών πρωτοβουλιών αναλόγως του ενδιαφέροντος των πολιτών του κάθε κράτους-μέλους. Αυτό προϋποθέτει ανάλογη και αντίστοιχη ενίσχυση των διευθύνσεων της Επιτροπής ανά κράτος-μέλος. Επίσης, οι επικοινωνιακοί δεσμοί με τις τοπικές κοινωνίες

μπορούν να ενισχυθούν με την υλοποίηση συγκεκριμένου επικοινωνιακού/ενημερωτικού πλάνου με έμφαση στα social media. Η ΕΕ οφείλει να εστιάσει σε νέα κοινά (π.χ. υποψήφια νέα κράτη-μέλη), χωρίς, όμως, να αγνοεί –επικοινωνιακά- τους πολίτες των υπολοίπων κρατών-μελών. Οι πολλαπλές κρίσεις των τελευταίων χρόνων απέδειξαν ότι η προβληματική και ελλιπής ενημέρωση προήλθε επί δεκαετίες από εγχώρια μέσα, με συχνή επικράτηση «εναλλακτικών» και ψευδών ειδήσεων.

Μετανάστευση

Πρόταση 28: Κοινωνική Ενσωμάτωση Μεταναστών και Προσφύγων

Η ΕΕ αποτελεί πόλο έλξης για πλήθος μεταναστών και προσφύγων, οι οποίοι αναζητούν ασφάλεια και μια καλύτερη ζωή. Οι μετακινήσεις αυτές συμβάλλουν στη μακροχρόνια αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος της Ευρώπης αλλά δημιουργούν και σημαντικές κοινωνικές τριβές στον βαθμό που οι μετανάστες αυτοί δεν ενσωματωθούν επαρκώς στον οικονομικό και κοινωνικό ιστό της Ευρώπης. Η ενσωμάτωση αυτή αφορά τόσο τις χώρες «πρώτης εισόδου» όσο και τις χώρες τελικής εγκατάστασης, οι οποίες βλέπουν να επιβαρύνονται ιδιαίτερα οι υπάρχουσες δομές παροχής κοινωνικών υπηρεσιών (κυρίως υπηρεσίες υγείας, εκπαίδευσης, ασφάλειας). Σε πρώτη φάση είναι απαραίτητη η αναθεώρηση του κανονισμού Δουβλίνο II, που εγκλωβίζει όλους τους παράτυπους μετανάστες στις χώρες εισόδου.

Προτείνουμε επίσης την ενίσχυση των δράσεων κοινωνικής ενσωμάτωσης μεταναστών και προσφύγων μέσω της οικονομικής στήριξης των χωρών που επωμίζονται το κύριο βάρος υποδοχής και διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών. Σήμερα, η χρηματοδότηση των προβλεπόμενων δράσεων γίνεται από μια σειρά επιμέρους τομιακών προγραμμάτων και από το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ενσωμάτωσης και το Πρόγραμμα «Ευρώπη για τους Πολίτες». Ωστόσο, οι δυνατότητες αυτές δεν επαρκούν για να αντισταθμίσουν την επιβάρυνση που δέχονται οι υπάρχουσες κοινωνικές δομές και οι δημόσιες υπηρεσίες που εμπλέκονται στη διαδικασία ενσωμάτωσης μεταναστών και προσφύγων, άμεσα ή έμμεσα, και οι οποίες χρηματοδοτούνται από τους εθνικούς προϋπολογισμούς των κρατών-μελών. Σε αυτή την περίπτωση, είναι απαραίτητο τα κράτη-μέλη, που είναι σε θέση να αποδείξουν την επιβάρυνση που υφίστανται ως αποτέλεσμα των μεταναστευτικών ροών, να έχουν τη δυνατότητα να ζητούν επιπλέον χρηματοδότηση από την ΕΕ ώστε να συμπληρώνουν κατ' αναλογία τους εθνικούς πόρους που διατίθενται για τη λειτουργία των αρμόδιων δομών και υπηρεσιών. Οι επιπλέον αυτοί πόροι θα καθίστανται διαθέσιμοι με βάση την αρχή της ισοδύναμης χρηματοδότησης (match funding).

Μέρος Ε': Ασφάλεια, Άμυνα & Μετανάστευση

Πρόταση 29: Ενίσχυση Θεσμικού Πλαισίου Παραγωγής Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφάλειας

Στο πλαίσιο της ανάγκης για ολοκληρωμένη διαχείριση θεμάτων Ασφάλειας και Άμυνας, προτείνουμε την ενίσχυση του θεσμικού πλαισίου χάραξης και παραγωγής πολιτικής. Αυτό μπορεί να γίνει αρχικά μέσω δημιουργίας ενός Συμβουλίου Μεταναστευτικής Πολιτικής (High-Level Migration Policy Council) για την προετοιμασία μιας μακροπρόθεσμης μεταναστευτικής στρατηγικής για την ΕΕ. Το Συμβούλιο θα στελεκώνεται από πρώην αρχηγούς κρατών, υψηλόβαθμους αξιωματούχους και ειδικούς. Οι προτάσεις του θα είναι συμβουλευτικού χαρακτήρα και όχι νομικά δεσμευτικές. Για την Ελλάδα ως χώρα πρώτης γραμμής στα ζητήματα μετανάστευσης, το όφελος έγκειται στο ότι θα αυξηθούν οι πιθανότητες η Ένωση να αποκτήσει μια πιο συνεκτική και αποτελεσματική μεταναστευτική πολιτική. Επιπρόσθετα, η σύσταση ενός Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Ασφαλείας θα ενισχύσει σημαντικά το πλαίσιο παραγωγής πολιτικής. Αποστολή του Συμβουλίου θα είναι η εξέταση προκλήσεων, απειλών και κρίσεων με συνολικό τρόπο, και ο συντονισμός αντιδράσεων και πολιτικών. Το όφελος για την Ελλάδα θα ήταν η ενίσχυση της ικανότητας της ΕΕ να δρα στρατηγικά και έγκαιρα, κάτι που θεωρούμε ότι στη μεγάλη πλειονότητα των περιπτώσεων ενισχύει άμεσα ή έμμεσα την ελληνική ασφάλεια. Τα όργανα αυτά θα επιτελέσουν κομβικό ρόλο στην προετοιμασία της νέας αναθεωρημένης Στρατηγικής ΕΕ σε θέματα Άμυνας και (Εσωτερικής) Ασφάλειας. Ένα τέτοιο κείμενο θα καταγράφει τις σημερινές προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ευρώπη και τις υπάρχουσες θεσμικές και επιχειρησιακές δυνατότητες και θα σκιαγραφεί τις επιλογές για την αύξηση της ευρωπαϊκής ικανότητας αντιμετώπισης των προκλήσεων στον τομέα της ασφάλειας και άμυνας. Η σύνταξη του κειμένου θα μπορούσε να ολοκληρωθεί σε διάστημα 18-24 μηνών. Για την Ελλάδα, η περίοδος ετοιμασίας του προτεινόμενου θεσμικού κειμένου προσφέρει δυνατότητες προώθησης των ελληνικών θέσεων και επηρεασμού του τελικού αποτελέσματος.

Πρόταση 30: Αξιοποίηση επιχειρησιακών και αναπτυξιακών δυνατοτήτων του Ευρωπαϊκού Χώρου Άμυνας και Ασφάλειας

Ο Ευρωπαϊκός Χώρος Άμυνας και Ασφάλειας βρίσκεται σε μια διαδικασία έντονων διεργασιών και ζυμώσεων. Η ΕΕ φαίνεται να συνειδητοποιεί ότι αν επιδιώκει να συμπεριλαμβάνεται στις παγκόσμιες δυνάμεις του 21ου αιώνα, δεν έχει την πολυτέλεια να παραμελήσει περαιτέρω τη στρατιωτική ικανότητά της (hard power), παρά το γεγονός ότι η «ήπια ισχύς» (soft power) θα συνεχίσει να αποτελεί το βασικό εργαλείο για τον διεθνή ρόλο της Ένωσης. Αυτή η αλλαγή τρόπου σκέψης ενδιαφέρει και τη χώρα μας, που βρίσκεται γεωγραφικά στην πρώτη γραμμή «άμυνας» της Ευρώπης. Η Ελλάδα έχει κάθε λόγο να επιδιώκει την αύξηση της φυσικής παρουσίας ευρωπαϊκών δυνάμεων στο έδαφός της, καθώς και την αναβάθμιση του ρόλου και της χρησιμότητάς της στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών (και ευρωατλαντικών) θεσμών. Επιπρόσθετα, η δυναμική που αναπτύσσεται στο χώρο της ευρωπαϊκής πολιτικής άμυνας και ασφάλειας δημιουργεί σημαντικές αναπτυξιακές ευκαιρίες. Στο πλαίσιο αυτό, η αξιοποίηση των δυνατοτήτων θα μπορούσε να υλοποιηθεί μέσω πρωτοβουλιών και δράσεων για 1) Προκεχωρημένη Βάση Διοικητικής Υποστήριξης (Forward Logistics Base) στην Κρήτη (2) Μόνιμη Ευρωπαϊκή Ναυτική Δύναμη Ανατολικής Μεσογείου (3) ενίσχυση του Ευρωπαϊκού Ταμείου για την Άμυνα (European Defence Fund) (4) ανάπτυξη της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας και (5) ένα Ευρωπαϊκό Εκπαιδευτικό Κέντρο Ασφάλειας με οκτώ διακριτές κατευθύνσεις εκπαίδευσης στελεχών από κράτη-μέλη.

Πρόταση 31: Αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών

Οι προκλήσεις διαχείρισης κρίσεων ξεπερνούν τις εθνικές δυνατότητες. Απαιτείται ο αποτελεσματικός συντονισμός μέσω και ενεργειών σε περιφερειακό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Στο πλαίσιο υλοποίησης της πρότασης αποτελεσματικότερης αντιμετώπισης φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών, προτείνουμε την ανάληψη πρωτοβουλιών από την Ελλάδα για την ενίσχυση του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Πολιτικής Προστασίας και τη δημιουργία Περιφερειακού Κέντρου Διαχείρισης Κρίσεων της ΕΕ. Όσον αφορά στο Μηχανισμό Πολιτικής Προστασίας, ενώ υπάρχουν σημαντικές εθνικές δυνατότητες στους κύριους τομείς διαχείρισης φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών, ωστόσο, σε επίπεδο ΕΕ αυτές παραμένουν αρκετά περιορισμένες. Το σημαντικότερο εμπόδιο για την ενίσχυσή τους είναι η απροθυμία αρκετών κρατών-μελών να 'πληρώσουν' για την αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών που πλήττουν άλλα κράτη-μέλη ενώ τα ίδια δεν επηρεάζονται. Η μόνη διαφαινόμενη λύση είναι η καλύτερη διαχείριση υπαρχουσών δυνατοτήτων ('pooling and sharing') με την ενίσχυση του υπάρχοντος ευρωπαϊκού μηχανισμού πολιτικής προστασίας. Θα ήταν σκόπιμο να διευρυνθεί το Ευρωπαϊκό Σώμα Αλληλεγγύης (European Solidarity Corps) με την εκπαίδευση εθελοντών σε κρίσιμους τομείς φυσι-

κών καταστροφών, όπως οι δασικές πυρκαγιές. Το Περιφερειακό Κέντρο Διαχείρισης Κρίσεων της ΕΕ προκύπτει ως ανάγκη από τις ιδιαιτερότητες της Ανατολικής Μεσογείου αλλά και της Νότιας Ευρώπης γενικότερα. Στοχεύει στον καλύτερο συντονισμό και στην αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των διαθέσιμων μέσων σε περίπτωση εκτάκτων καταστάσεων στις περιοχές αυτές. Οι σχετικές ελληνικές δυνατότητες, περιορισμένες σε σχέση με το εύρος και την κλίμακα των πιθανών προκλήσεων αλλά σε καμία περίπτωση ασήμαντες, θα επέτρεπαν στη χώρα μας να διεκδικήσει ρόλο στη δημιουργία και λειτουργία μιας τέτοιας υπηρεσίας.

Επίλογος

Διατρέξαμε μια σειρά προτάσεων πολιτικής τις οποίες θα μπορούσε να προωθήσει η Ευρωπαϊκή Ένωση, ή τουλάχιστον πολιτικές με έντονη ευρωπαϊκή διάσταση που θα μπορούσε να υλοποιήσει η Ελλάδα, προς όφελος της χώρας και (κατά κανόνα) και της ΕΕ.

Η παράθεση δεν ήταν εξαντλητική. Υπήρξαν τομείς που αναπτύχθηκαν περισσότερο από άλλους. Το σκεπτικό αναζήτησης των προτάσεων ήταν:

(α) κατ' αρχήν να μην απαιτούν αναθεώρηση των Συνθηκών της ΕΕ, καθώς αναγνωρίζουμε ότι μια κανονική αναθεώρηση Συνθηκών υπό τις συνθήκες που διαγράφονται στο παρόν και στο ορατό μέλλον θα ήταν εξόχως μη ρεαλιστική,

(β) να έχουν αξιόλογη προστιθέμενη αξία για την Ελλάδα,

(γ) να συνιστούν, ιδεωδώς, προτάσεις σχετικά εύκολα προσβάσιμες και υλοποιήσιμες, να αποτελούν δηλαδή όπως θα έλεγαν οι αγγλοσάξονες "lower hanging fruits".

Δεν συγκεντρώνουν όλες οι προτάσεις που παραθέσαμε και τις τρεις αυτές προϋποθέσεις. Ορισμένες προκρίθηκαν λόγω υψηλής προστιθέμενης αξίας για την ΕΕ και την Ελλάδα παρότι θα συναντούσαν σημαντικές πολιτικές/ διακυβερνητικές δυσχέρειες στην υιοθέτηση ή υλοποίησή τους. Και άλλες, πιο εύκολα υλοποιήσιμες, έχουν σχετικά μικρότερη προστιθέμενη αξία. Δεν αναφερθήκαμε σε θεσμικές/ συνταγματικές μεταρρυθμίσεις της ΕΕ, ακριβώς διότι δεν θεωρούμε πιθανή την αναθεώρηση των Συνθηκών. Δεν συζητήσαμε επίσης τις πολιτικές προϋποθέσεις υιοθέτησης/ υλοποίησης των προτάσεων από την ΕΕ, καθώς η συζήτηση θα παρεξέκλινε και οι πολιτικοί συσχετισμοί παραμένουν ρευστοί. Παρουσιάσαμε εξάλλου τις προτάσεις χωρίς (ως επί το πλείστον) να εισχωρήσουμε σε νομικοτεχνικές λεπτομέρειες ως προς τα εργαλεία υλοποίησής τους, γιατί αυτό θα ξέφευγε από τον σκοπό αυτής της μελέτης. Προφανώς, στον πραγματικό κόσμο, θα υπήρχαν αρκετοί διαφορετικοί συνδυασμοί αυτών των προτάσεων, δηλαδή θα μπορούσαν να συναρμοστούν σε διαφορετικά συνολικά «πακέτα». Και αυτή η συζήτηση θα μας οδηγούσε σε περιπτωσιολογία και εικτολογία, και γι' αυτό την αποφύγαμε συνειδητά.

Η διενέργεια και δημοσίευση της μελέτης μας συμπίπτει με την κορύφωση του πανευρωπαϊκού διαλόγου για το Μέλλον της Ευρώπης. Επιδιώκουμε με την ανάδειξη των ζητημάτων αυτών στον ελληνικό και ευρωπαϊκό διάλογο να επηρεάσουμε προς την κατεύθυνση των συμφερόντων της Ελλάδας τη μεγάλη αυτή διαδικασία πανευρωπαϊκής διαβούλευσης που βρίσκεται σε εξέλιξη. Και επιπλέον, η δημόσια αυτή συζήτηση προάγει την ευρύτερη δυνατή συμμετοχή των Ελλήνων Ευρωπαίων πολιτών στον πανευρωπαϊκό διάλογο για τα επόμενα βήματα της ΕΕ και της Ευρωζώνης, και την ευρύτερη δημοκρατική στήριξη και νομιμοποίηση του ευρωπαϊκού εγχειρήματος.

Εύλογα μπορεί κανείς να αναρωτηθεί αν οι 30+1 προτάσεις που παρουσιάστηκαν στην παρούσα μελέτη μπορούν να αλλάξουν δραστικά τις παραμέτρους που αφορούν στην οικονομική και κοινωνική ευημερία της Ελλάδας. Η απάντηση είναι: προφανώς όχι από μόνες τους. Σε συνδυασμό όμως με άλλες πολιτικές, και κυρίως με μια συνεπή δέσμευση στην πορεία προσαρμογής της ελληνικής οικονομίας, οι προτάσεις αυτές μπορούν να συμβάλουν στην ενίσχυση των θετικών μεταρρυθμίσεων και του νέου αναπτυξιακού υποδείγματος που χρειάζεται η χώρα, και στη γενικότερη ενδυνάμωση της θέσης μας στο ευρωπαϊκό πλαίσιο.

Κατά συνέπεια, η παρουσία των προτάσεων αυτών στο τραπέζι του δημόσιου διαλόγου αποτελεί αναγκαία συνθήκη προκειμένου να κινηθεί η χώρα αποτελεσματικά προς την κατεύθυνση βελτίωσης της ολικής παραγωγικότητας, ανάπτυξης της οικονομίας και της κοινωνικής ευημερίας.

Την ώρα που η Ελλάδα σταδιακά θα απαγκιστρώνεται από το μνημονιακό πλαίσιο (παραμένοντας όμως για πολύ καιρό σε πλαίσιο ενισχυμένης ευρωπαϊκής παρακολούθησης και προσαρμογής), είναι απαραίτητο να αντιληφθούμε ότι το ίδιο το ευρωπαϊκό πλαίσιο δίνει τη δυνατότητα στη χώρα μας να καταστρώσει και να εφαρμόσει δικές της πολιτικές, οι οποίες ενισχύουν αποτελεσματικά και με διατηρήσιμο τρόπο την ελληνική οικονομία και ενδυναμώνουν τη θέση της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Προς αυτή την κατεύθυνση θελήσαμε να συμβάλουμε με την μελέτη αυτή. Και να προκαλέσουμε μια δημόσια συζήτηση, που προσδοκούμε να τροφοδοτήσει και άλλες συμβολές, και άλλες προτάσεις, έτσι ώστε οι 30+1 να γίνουν 40+1 και 50+1, και ορισμένες από τις προτάσεις αυτές να βρουν το δρόμο της υλοποίησης σε μια ΕΕ που θα λειτουργεί ακόμα περισσότερο προς όφελος της Ενωμένης Ευρώπης και της Ελλάδας.

diaNEOsis

diaNEOsis

dianeosis_org

diaNEOsis

diaNEOsis

διαNEOsis

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ & ΑΝΑΛΥΣΗΣ